

POBEGLI DAVKI

**KDO PLAČUJE DAVKE V SREDNJI
IN VZHODNI EVROPI?**

Pobegli davki

- Kdo plačuje davke v Srednji in Vzhodni Evropi?

Pričujoče poročilo so pripravile civilne organizacije šestih držav Srednje in Vzhodne Evrope: Bolgarije (Za Zemiata), Češke Republike (Glopolis), Madžarske (Demnet), Latvije (Lapas), Poljske (IGO) in Slovenije (Ekvilib Inštitut).

Raziskavo je koordiniral in napisal Finance Uncovered, www.financeuncovered.org

Avtorji: Kolektiv avtorjev

Naslov izvirnika: Runaway taxes - Who pays tax in Central and Eastern Europe

Založnik angleškega poročila:

Glopolis, Soukenicka 23, 110 00 Prague 1, tel. / fax: +420 272 661 132

www.glopolis.org

Založnik slovenskega prevoda:

Ekvilib Inštitut, Šišenska 89, 1000 Ljubljana, tel.: +386 1 430 37 51

www.ekvilib.org

Elektronska objava

Spletna izdaja na www.ekvilib.org v pdf obliki

Brezplačna publikacija

© Za Zemiata, Glopolis, Demnet, Lapas, IGO & Ekvilib Institute 2017

Publikacija je nastala s finančno podporo Češke razvojne agencije in Ministrstva za zunanje zadeve Republike Češke ter Evropske unije. Slovenski prevod poročila je nastal s finančno podporo Evropske unije in Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije. Za vsebino te publikacije so odgovorni izključno avtorji tega poročila. Vsebina nikakor ne izraža pogledov finančnih podpornikov.

Publikacija je bila realizirana v okviru projekta „Gibanje za davčno pravičnost - Mobilising European citizens to place inequality and tax justice at the heart of the European development agenda during EYD2015 and beyond“ projekta, ki ga sofinancira Evropska unija.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

336.22(4-191.2-11)(0.034.2)

POBEGLI davki [Elektronski vir] : kdo plačuje davke v Srednji in Vzhodni Evropi? / [kolektiv avtorjev]. - El. knjiga. - Ljubljana : Ekvilib Inštitut, 2017

Način dostopa (URL): www.ekvilib.org. - Prevod dela: Runaway taxes

ISBN 978-961-91857-8-0 (pdf)

289132032

KDO PLAČUJE DAVKE V SREDNJI IN VZHODNI EVROPI?

Uvod

Z udeleženci iz šestih srednje- in Vzhodnoevropskih držav, Madžarske, Češke, Slovenije, Poljske, Latvije in Bolgarije, smo se odločili, da pregledamo davčno situacijo velikih podjetij v posamezni državi.

Navdih za naše delo smo našli v delu Dimitra Sabeva, aktivista za davčno pravičnost v Bolgariji, ki je na tem področju že izvajal raziskavo v letu 2015.

Dimitar si je zastavil enostavno vprašanje. Koliko davka od pravnih oseb v državni proračun prispeva deset največjih podjetij v Bolgariji?

Odgovor, ki ga je dobil, je bil osupljiv. V letu 2015 je prihodkovno največjih deset podjetij v Bolgariji prejelo neto davčno olajšavo. Z drugimi besedami: kot skupina je deset največjih podjetij v Bolgariji s strani države prejelo več v smislu davčnih olajšav in izravnave, kot so potem plačali.

Odločili smo se, da izvedemo to raziskavo tudi v petih drugih državah, iz katerih prihajajo naši raziskovalci: na Češkem, v Latviji, Sloveniji, na Poljskem in Madžarskem. Čeprav v nobeni državi rezultati niso bili tako ekstremni, kot so bili v Bolgariji, smo prišli do zanimivih dognanj. Na primer, ugotovili smo, da v Sloveniji eno od najbolj znanih podjetij v regiji – Gorenje – ni plačalo davka iz naslova davka od dohodka pravnih oseb v svoji domači državi – Sloveniji – že pet let. Nič ne kaže na to, da je Gorenje delovalo nezakonito.

Vidimo lahko tudi, da se Madžarska uveljavlja kot davčna oaza v regiji. Vlada se zavzema za zmanjšanje nominalne stopnje davka od dobička na 9 %, a največja podjetja ne plačujejo niti toliko. Z uporabo davčnih oprostitev in nadomestil je davčna stopnja, ki jo plačujejo največja podjetja v državi, manj kot 0,5 %.

Študija zajema tudi pregled porazdelitve davčnega bremena med delavce, podjetja in potrošnike.

Opazili smo, da na Madžarskem niso le največja podjetja tista, ki plačujejo relativno manj davka. Madžarsko poslovno okolje kot celota prispeva relativno manj z naslova dobička na davčni račun. Namesto tega davčno breme na Madžarskem pade na njihove državljane, ki plačujejo večji delež preko davka na dodano vrednost in drugih davkov, ki jih plačajo posamezniki.

V naši študiji je bila Češka edina država, kjer je bila vsota davka od dohodka pravnih oseb kot delež skupnih davčnih prihodkov primerljiva z vsoto davka, ki ga plačajo posamezniki na svoje prihodke. V vsaki drugi državi je bila vrzel med vsoto, ki jo plačajo podjetja in posamezniki, občutna.

Priporočila državam

Povečajte transparentnost davčnih spodbud in davčnih dogovorov

Poročilo razkriva, da nekatera velika podjetja koristijo na račun ugodnih davčnih spodbud, ki jim omogočajo, da plačajo manjšo vsoto davka.

Poleg tega poročilo EURODAD-a razkriva, da je v zadnjih letih prišlo do povečanja števila davčnih dogovorov med davčnimi organi in multinacionalnimi podjetji.

Da bi izboljšali oblikovanje politik s strani nacionalnih vlad, je pomembno, da ima javnost vse podatke o strošku davčnih spodbud kakor tudi o dogovorih, ki jih sklepajo vlade in multinacionalke.

Zato bi morale vlade redno objavljati podrobnosti o stroških davčnih spodbud in dogovorih, ki jih sklenejo z multinacionalkami.

Podprite poročanje po državah

Ta študija je razkrila nekatere dokaze, da države v Srednji in Vzhodni Evropi niso imune pred prelivanjem dobička s strani multinacionalnih podjetij.

Eno najbolj učinkovitih sredstev za odkrivanje prelivanja dobička je, da podjetja objavljajo svoja finančna poročila po posameznih državah. To bi omogočilo javnosti boljši vpogled v to, kje multinacionalke locirajo svoje dobičke in ali prenašajo dobičke iz območij, kjer so davki višji, na območja, kjer so davki nižji.

Srednje- in Vzhodnoevropske države bi morale podpreti sprejetje celovitega javnega poročanja po državah v EU.

Sodelujte v predlogu EU glede skupne konsolidirane osnove za davek od dohodkov pravnih oseb

Naša študija je razkrila, da imajo podjetja možnost izkoriščati različne davčne predpise v različnih državah, da bi dosegla davčno gledano bolj ugoden izid zase. Evropske države bi se morale zato zavezati, da bodo sodelovale in zagotovile enake pogoje med državami ter skupen sveženj pravil za določanje davčne osnove. Priložnost so predlogi Evropske komisije za skupno konsolidirano osnovo za davek od dohodkov pravnih oseb. Srednje- in Vzhodnoevropske države bi morale pozitivno vstopiti v to debato na nivoju EU.

Kdo plačuje davke?

Pogosto slišimo, da sta samo dve stvari v življenju, ki sta gotovi: smrt in davki. Ampak to, kdo v resnici plačuje davke, nikakor ni gotovo.

Na splošno obstajajo tri vrste obdavčitve:

- davki na delo, kot je dohodnina;
- davki na kapital, kot sta davek na kapitalski dobiček in davek od dohodka pravnih oseb, in
- davki na potrošnjo, trošarine na tobačne izdelke, prodajni davek in DDV.

Te davke plačajo različni deli družbe:

- davek na delo plačajo delavci;
- davek na kapital plačajo lastniki kapitala (tj. delničarji); in
- davke na potrošnjo plačajo potrošniki.

Prispevke za socialno varstvo, ki tvorijo pomemben del davčnega bremena v večini držav, lahko razdelimo na prispevke delodajalcev in prispevke zaposlenih, vendar pa oboji tvorijo davek na delo.

Davek na potrošnjo v splošnem velja za najbolj regresivnega med vsemi davki, kar pomeni, da ga proporcionalno bolj plačujejo tisti, ki imajo nizke prihodke. Temu je tako, ker bogati ali revni na osnovnem nivoju potrošnje trošimo enako z namenom, da bi preživeli. Zato bomo vsi plačali enako vsoto davka na to košarico osnovnih dobrin.

Po drugi strani pa tisti, ki zaslužijo več, plačajo več za enako število delovnih ur v primerjavi s tistimi, ki zaslužijo manj, ker so dohodnina in prispevki za socialno varstvo pogosto zaračunani kot odstotek dohodka.

Kako je davčno breme razdeljeno med potrošnike, podjetja in delavce, je seveda odvisno od nacionalnih vlad in parlamentov, ki o tem odločajo.

Kaj ima povedati regija Srednje in Vzhodne Evrope o davku na dobiček in zakaj?

V zadnjih letih se je v vrstah politikov, medijev, civilne družbe in drugih akterjev v Evropi izredno razvnela razprava o davčni politiki podjetij. LuxLeaks in v zadnjem času Panamski dokumenti so občutno prispevali k ozaveščanju o različnih oblikah izogibanja plačilu davkov, ki jih uporabljajo multinacionalna podjetja.

Toda medtem, ko je debata v nekaterih regijah Evrope pridobila širše občinstvo, so civilna družba in politične stranke v Srednji in Vzhodni Evropi glede te problematike dokaj molčeče.

Davki imajo v Srednji in Vzhodni Evropi različne socialne konotacije, a le redko jih vidijo kot pravično sredstvo prerazporeditve s strani vseh, za vse. Poleg tega se javna razprava osredotoča na za volivce bolj vidne oblike obdavčevanja, torej na osebne davke in davke na potrošnjo, ne pa na davek od dohodka pravnih oseb in poslovne davke. Posledica tega je, da je boj zoper prevare v povezavi z davkom na dodano vrednost (DDV) – najmanj progresivno obliko obdavčevanja, v splošnem skoraj postal sinonim za razprave o davkih. Zelo malo je priložnosti, ko utaja davka od dohodka pravnih oseb in izogibanje davkom v tej regiji sprožita javno ogorčenje.

Večina vlad v tej regiji je zagovornic pristopa, ki zagovarja in opogumlja tuje investicije z obljubami o ustvarjanju delovnih mest, kapitalskih injekcijah, regionalnem razvoju itd. Nekateri od teh razlogov izvirajo iz specifičnih geopolitičnih okolij v regiji. Čeprav samo po sebi to ni uniformno, pa obstajajo splošne značilnosti: številne države so dosegle neodvisnost dokaj nedavno, od začetka 90. let prejšnjega stoletja se dogaja postopna tranzicija odpiranja v odnosu do svetovnih trgov, številne države imajo relativno periferen položaj v EU, dogaja se postopna razgradnja javnih storitev itd.

Specifične zgodovinske in kulturne okoliščine pomenijo, da številni ljudje v regiji interpretirajo razpravo o sodelovanju na področju davčne politike kot napad na težko prisluženo suverenost nacij in trga. Medtem ko na nivoju EU in tudi znotraj regije Srednje in Vzhodne Evrope soobstajajo in se prekrivajo številne davčne pristojnosti, to zapleta davčno poročanje in ustvarja prostor za luknje v zakonu, ki se jih lahko in se dejansko jih izkorišča.

S tem, ko davčna pravičnost prejema več pozornosti s strani civilne družbe, se vsepovsod iz EU slišijo jasni pozivi k bolj transparentnim, koherentnim in koordiniranim davčnim ureditvam. Potreba po harmonizaciji davčnih predpisov je večja kot kadarkoli prej – najprej s povečano transparentnostjo. Ko informacije o tem, kaj se dogaja na področju mednarodnega obdavčevanja in obdavčitve dohodkov pravnih oseb, postanejo javno dostopne, postaneta kritika in iskanje alternativ prav tako bolj podprta z informacijami.

Drugič, možno je ukrepati, da bi končali erozijo davčne osnove in preusmerjanje dobička (angl. Base Erosion and Profit Shifting; ali BEPS), ki je eden od terminov, uporabljenih za opis naporov podjetij za preusmerjanje svojih dobičkov in zniževanje davkov, ki jih učinkovito plačujejo. In nazadnje, lahko bi se ustanovilo globalni davčni organ, če bi za to obstajal javni in politični interes. Četudi obstajajo skrbi glede subsidiarnosti, se lahko sledi večjemu cilju, ki bi bil v interesu vseh in ne le nekaterih: močnejši javni sektor, boljše javne storitve in enakomerno razporejeno davčno breme preko celotne populacije.

To poročilo je bilo zasnovano z mislijo tako na regionalne posebnosti kot tudi na »večjo sliko«. Čeprav se regija Srednje in Vzhodne Evrope res razlikuje od zahodne Evrope, pa po drugi strani obstajajo številne podobnosti v tem, kako je prizadeta zaradi neučinkovitega in zastarelega mednarodnega davčnega sistema. Zato je ključno pretehtati potencialne alternative iz perspektive Srednje in Vzhodne Evrope ter zagotoviti, da so le-te slišane. Če se bo regija Srednje in Vzhodne Evrope pridružila razpravi o davčni pravičnosti in bo prispevala svoje izkušnje, obstaja upanje, da bodo EU, OECD in OZN prav tako prisluhnili, kaj regija Srednje in Vzhodne Evrope pravi.

Splošne ugotovitve

Naša raziskava kaže, da je v nasprotju s teorijo, ki jo izpostavljajo nekateri ekonomisti, da nizke in enotne davčne stopnje povečujejo davek od dohodka pravnih oseb tako, da spodbujajo ekonomsko dejavnost, videti, da je znižanje davkov podjetjem in prejemnikom višjih dohodkov enostavno prevalilo davčno breme na običajne državljane. Posledica tega je nesorazmerno veliko davčno breme na blago in storitve v primerjavi s povprečjem OECD. Nadalje, zaračunavanje iste davčne stopnje prejemnikom z manjšimi in višjimi dohodki spodbuja dohodkovno neenakost.

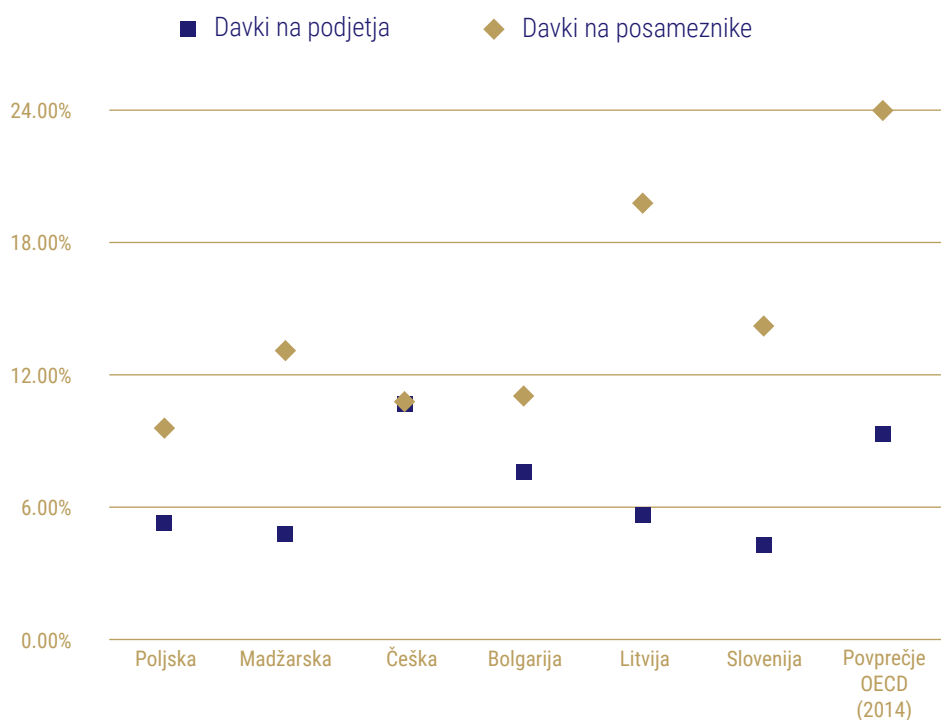
To je zadeva, ki se je vlade Srednje in Vzhodne Evrope vse bolj zavedajo, in Estonija, prva država, ki je uvedla enotno davčno stopnjo, jo je začela opuščati.

V splošnem smo ugotovili, da je znesek davkov od dohodka pravnih oseb kot odstotek BDP v petih od šestih držav, ki smo jih preučili, znatno nižja kot je povprečje OECD. Samo Češka pobere več davkov od dohodka pravnih oseb kot odstotek skupnih davkov v primerjavi s povprečjem skupine 35 držav OECD.

Da bi to kompenzirali, je v vsaki državi davek na prihodek posameznikov prispeval v državni davčni izplen več kot davki na dobiček podjetij. In to preden upoštevamo druge davke, ki padejo na pleča delavcev in potrošnikov, kot so DDV in prispevki za socialno varstvo.

Država, ki je imela najmanjšo razliko med vsoto, ki jo prispevajo podjetja, in vsoto, ki jo prispevajo posamezniki, je bila Češka z razliko manj kot 1 %. V Latviji je bila razlika 14 %.

% davka na dobiček in % dohodnine glede na skupen prihodek države

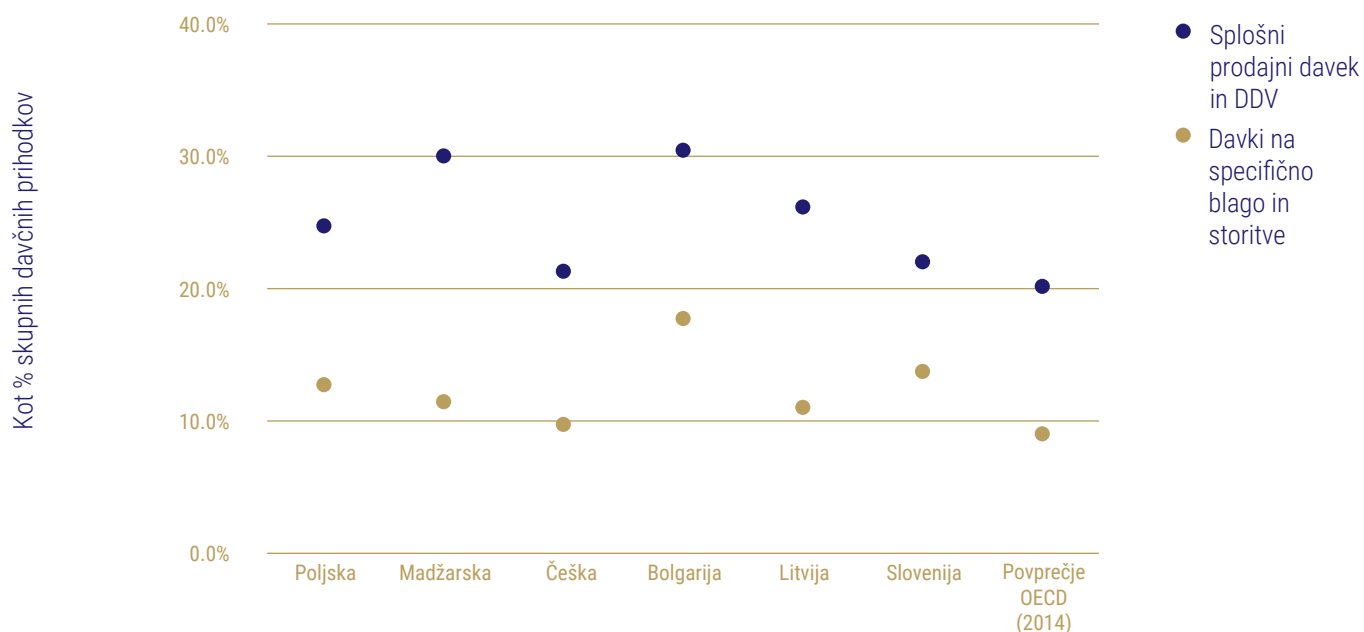
2015

Če primerjamo s povprečjem OECD, lahko vidimo, da je tudi znotraj OECD velika razlika med vsotami neposrednih davkov, ki jih prispevajo podjetja in posamezniki.

Če pogledamo še absolutne vrednosti, lahko vidimo, da so v vsaki državi razen na Češkem, podjetja prispevala manj v davkih kot delež skupnih državnih davčnih prihodkov v primerjavi s povprečjem OECD.

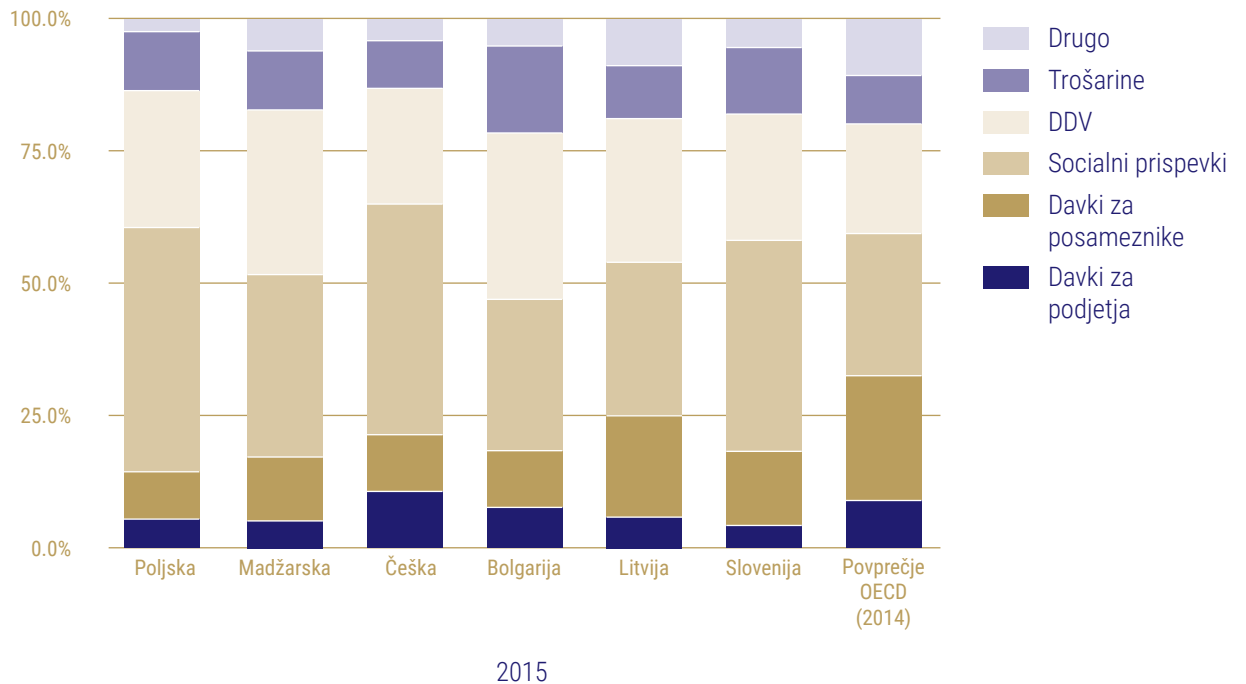
Da bi to nadomestile, so države dosti več svojih davčnih prihodkov pridobile iz naslova davkov, s katerim obremenijo potrošnike, kot so DDV, prodajni davki in trošarine. V vseh preučevanih primerih, je bila vsota davčnih prihodkov, ki so vključevali omenjene davke na potrošnjo, višja v primerjavi z OECD. Čeprav v primeru Češke in Sloveniji le za malenkost.

Davki na blago in storitve v primerjavi s povprečjem OECD

Spodaj smo izpostavili davčno strukturo vsake države, ki kaže, koliko je posamezna država, ki smo jo vzeli pod drobnogled, zbrala davkov iz naslova potrošnje, dela in poslovnih dobičkov.

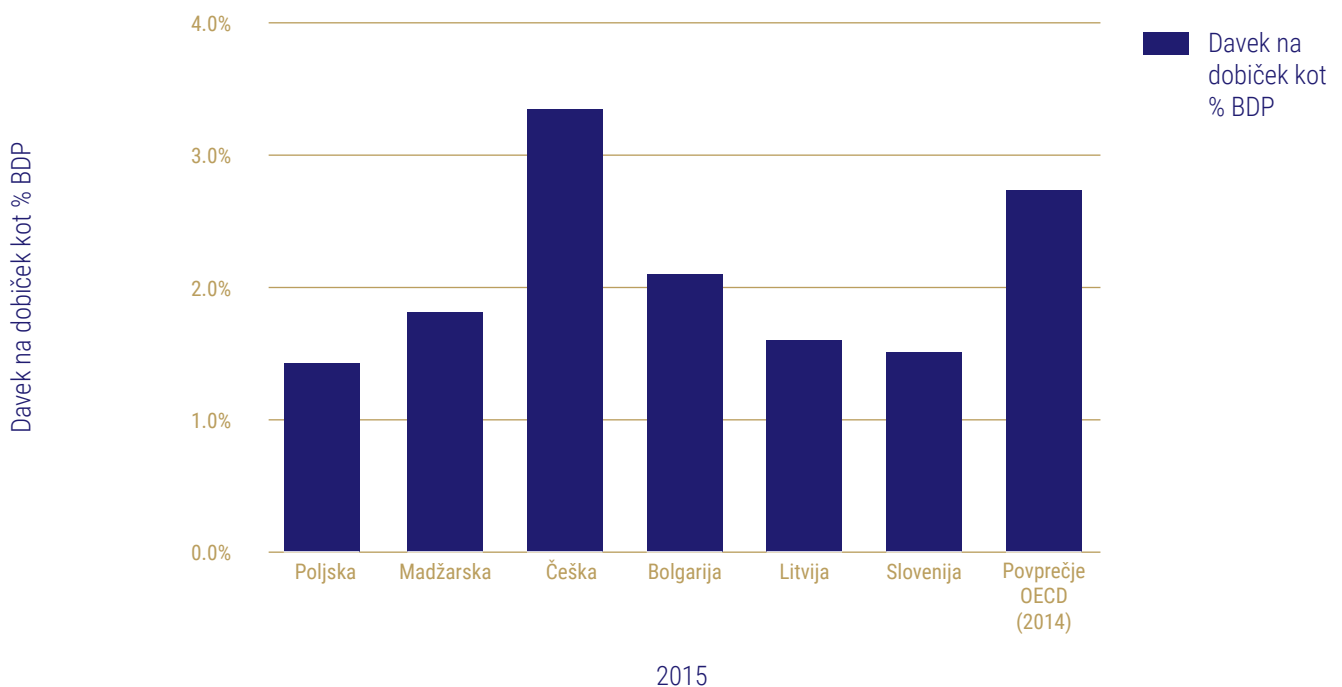
Davčna struktura držav v regiji Srednje in Vzhodne Evrope

Naš naslednji graf primerja davčne prejemke z BDP, da bi razumeli, koliko prispevajo podjetja v kontekstu vseh drugih ekonomskih dejavnosti.

Ponovno vidimo, da je imela Češka v letu 2015 relativno občutno več pobranih davkov z naslova podjetij kot druge države, celo tiste s podobnimi davčnimi stopnjami. Na primer, Poljska ima podobno davčno stopnjo davka od dohodka pravnih oseb kot Češka, vendar ima občutno manjši davčni izplen v primerjavi z BDP.

Prilivi z naslova davka na dobiček kot % BDP

Kako smo analizirali davčno breme v Srednji in Vzhodni Evropi

Statistike na državni ravni, uporabljene v tem poročilu, smo črpali iz statistične podatkovne baze OECD za Češko, Madžarsko, Latvijo in Slovenijo. Čeprav je Poljska članica OECD, zanjo v podatkovni bazi OECD za leto 2015 ni bilo razpoložljivih podatkov. Za Poljsko in Bolgarijo smo zato podatke črpali s spletnih strani njihovih finančnih ministrstev. Vsa razmerja, ki so vključena v poročilo, so izračunana z uporabo uradnih podatkov.

Podatkovna baza OECD vključuje definicije davkov, ki se razlikujejo od definicij, ki so uporabljene v nekaterih državah. Na primer, OECD-jeva definicija skupnih davčnih prihodkov vsebuje prispevke za socialno varstvo, medtem ko poljsko Ministrstvo za finance prispevkov za socialno varstvo ne beleži kot del skupnih davčnih prihodkov. Zato smo si prizadevali dobiti podatke, ki so bili kar najbolj medsebojno primerljivi: v poljskem primeru smo zato prispevke za socialno varstvo sami prišteli k skupnim davčnim prihodkom.

Podatki, ki smo jih uporabljali za povprečje OECD, so iz leta 2014, ker OECD še ni objavil podatkov za leto 2015. Ker se OECD povprečja dosti ne razlikujejo med leti, smo ocenili, da to še vedno zagotavlja veljavno primerjavo.

Pri beleženju vsote davka, plačanega s strani posameznikov in podjetij, smo upoštevali širše vsote, ki jih vsebuje podatkovna baza OECD, in tako poskusili zajeti davke na dobiček, prihodek in kapitalske donose. Zato smo uporabili vsoto plačanih davkov na dobiček in kapitalske dobičke in ne le enostaven znesek prejemkov iz naslova davka od dohodka pravnih oseb.

Pri posrednih davkih smo ponovno uporabili širše kategorije v podatkovni bazi OECD. Uporabili smo kategorijo splošnih davkov na blago in storitve, ne le DDV-ja ali prodajnega davka. To pa zato, ker DDV in prodajne davke pogosto uporabljajo kot nadomestke; nekatere države sploh nimajo prodajnih davkov, druge pa to imajo in nimajo DDV. Uporaba širše kategorije zajame davke, odmerjene za blago in storitve, zaradi česar se povečajo cene za potrošnike. Isto velja za davke, ki se jih je plačalo na specifično blago ali storitve, kar zajame vse davke, ki so specifični za posamezen artikel, kot so denimo davki na cigarete in alkohol.

Podatki o davčni stopnji posamezne države so bili prav tako zbrani s pomočjo podatkovne baze OECD ali s pomočjo publikacij sektorja, kot je Deloittovo »Tax Source«.

Prvih deset

Statistike za prvih deset podjetij so bile sestavljene s pomočjo organizacij Glopolis, DemNet, Za Zemiata, Lapas, Ekvilib Inštitut in IGO, ki delujejo v vsaki od držav, ki smo jih preučili. Vsakega partnerja smo prosili, da oblikuje seznam prvih deset podjetij v državi po prihodku. Ta seznam je bil pogosto izdelan na podlagi seznamov, ki so jih objavile poslovne publikacije.

Vsako sodelujočo organizacijo smo nato prosili, da zbere nabor specifičnih podatkov podjetij, dohodkov, bruto dobičkov, profitov pred davki in davek. Ti podatki so bili vneseni v centralno preglednico, da bi olajšali primerjavo po podjetjih in po državah.

Ti podatki so bili vzeti iz objavljenih letnih računovodskih izkazov posameznega podjetja.

Izvedli smo nadaljnje raziskave podjetij, pri katerih je bilo videti, da imajo davčne stopnje, ki so se razlikovale od zakonsko določenih davčnih stopenj v obdobju več let. To je vključevalo preučevanje pojasnil k letnim računovodskim izkazom.

Kdo plača davek na Češkem

Stopnja davka na dohodek od pravnih oseb - 19%

BDP	4.554.615.000.000 CZK
Skupni prihodki države	1.524.423.000.000 CZK
Davki na dobiček podjetij	162.100.000.000 CZK
Neposredno obdavčenje posameznikov (tj. dohodnina)	164.500.000.000 CZK
Davčni izplen kot % BDP	33,47 %
% davka na dohodek od pravnih oseb od skupnih prihodkov države	10,63 %
% dohodnine od skupnih prihodkov države	10,79 %
Prispevki za socialno varstvo	659.700.000.000 CZK
Socialno varstvo %	43,28 %
Splošni davki na blago in storitve (prodajni davek in DDV)	333.274.000.000 CZK
% skupne dodane vrednosti	21,86 %
Davki na specifično blago in storitve	154.100.000.000 CZK
% davek na specifično blago in storitve	10,11 %

Češka

V naši skupini se je Češka najbolje odrezala glede na:

- 1) znesek davka, zbranega s strani podjetij;
- 2) znesek davka od dohodka pravnih oseb kot odstotka skupno obračunanega davka; in
- 3) znesek davka od dohodka pravnih oseb kot odstotka BDP, ki je bil prav tako najvišji.

Pravzaprav je bila to edina država, ki je dosegla višje vrednosti, kot je povprečje OECD tega kazalnika.

Poleg tega je bilo v državi komaj kaj razlike med vsoto neposrednih davkov na dobiček, ki je bila zbrana z naslova podjetij, in davkom na dohodek, ki je bil zbran z naslova posameznikov, kar Češko ločuje od skupine srednje- in Vzhodnoevropskih držav ter OECD-ja.

Zanimivo je, da ima Češka tudi eno najvišjih davčnih stopenj v naši skupini, kar kaže na to, da zniževanje davčnih stopenj ne vodi k višjim davčnim dohodkom z naslova podjetij.

Poročanje podjetij

Videti je, da imajo na Češkem težave s poročanjem podjetij. Štiri podjetja iz vrst desetih največjih zaslužkarjev v 2015 v času, ko smo izvajali našo študijo, namreč še niso oddala svojih računovodskih izkazov za to leto.

V skladu s češkimi zakoni mora podjetje oddati računovodske izkaze do konca leta, ki sledi letu, ko so bili izkazi zaključeni. To pomeni, da je v primeru, ko je datum na bilanci konec koledarskega leta 2015, podjetjem ni treba objaviti svojih bilanc do decembra 2016. Kar je občutno kasneje kot v drugih državah, in zaradi česar je nadzor nad podjetji težji.

Do oktobra 2016 podjetja Foxconn, Unipetrol, Skupina Bosch CR, Ahold in Lidl še niso oddala svojih letnih poročil za poslovno leto 2015 češkim pristojnim institucijam. Vendar pa je Unipetrol kot podjetje, ki kotira na borzi, objavilo svoje bilance na svoji spletni strani. Podjetje AHOLD še ni oddalo bilance za leto 2014. Podjetje je kot razlog za to navedlo, da so zaradi združitve z drugim podjetjem dve računovodski leti združili v eno in oblikovali eno obdobje poročanja. Posledica tega je, da bodo bilance za 2014 in za 2015 oddane šele ob roku za oddajo bilanc za leto 2015 (leta 2016). AHOLD je poudaril, da podjetje deluje strogo v skladu z vso češko računovodsko zakonodajo. Zaradi pomanjkanja podatkov podjetij za leto 2015, smo se odločili, da v razpredelnici spodaj operiramo s podatki za leto 2014.

Prvih enajst

V skupnem je prvih 11¹ podjetij na Češkem imelo povprečno davčno obveznost 21,67 %, kar je nekoliko višje kot je češka zakonsko določena davčna stopnja. Vendar pa, kot lahko opazimo, je prišlo do nekaterih velikih odstopanj. V letu 2015 je podjetje RWE moralo plačati davek v višini 46 % njihovega dobička. Vendar pa je podjetje plačalo v prejšnjih letih dosti manj od zakonske davčne stopnje, zato gre lahko za časovni zamik, ko podjetje plača preveč v enem letu, da bi nadoknadilo, kar je v prejšnjih letih plačalo premalo. Druga podjetja so plačala manj od zakonske davčne stopnje in v nadaljevanju navajamo nekaj razlogov, zakaj bi temu lahko bilo tako.

Foxconn

Podjetje Foxconn je plačalo relativno majhno vsoto davka in je, kot je pokazala naša raziskava, več let vztrajno plačevalo manj davka kot preostala podjetja med prvimi desetimi na Češkem. Izgleda, da se je to zgodilo zaradi investicijskih spodbud. V poročilu podjetja Foxconn za 2011 navedeno, da je podjetje prejelo posebno davčno spodbudo za zagon nove proizvodnje v letu 2011. Prav tako so dobili desetletno davčno spodbudo od leta 2009.

2014	Prihodek	Dobiček pred davkom	Davek	Odstotek dobička	Davek kot % dobička pred davkom
ŠKODA AUTO, a.s.	299.318.000.000 CZK	21.349.000.000 CZK	2.928.000.000 CZK	7,13 %	13,71 %
ČEZ, a.s.	201.751.000.000 CZK	28.656.000.000 CZK	6.244.000.000 CZK	14,20 %	21,79 %
AGROFERT, a.s.	166.772.035.000 CZK	7.670.753.000 CZK	1.672.585.000 CZK	4,60 %	21,80 %
RWE Supply&Trading CZ, a.s.	146.075.223.000 CZK	3.251.640.000 CZK	1.507.823.000 CZK	2,23 %	46,37 %
FOXCONN CZ s.r.o.	125.099.465.000 CZK	1.524.211.000 CZK	106.349.000 CZK	1,22 %	6,98 %
Energetický a průmyslový holding, a.s.	100.900.000.000 CZK	19.799.104.196 CZK	6.193.039.578 CZK	19,62 %	31,28 %
UNIPETROL, a.s.	124.229.000.000 CZK	-1.362.000.000 CZK	-806.000.000 CZK	-1,10 %	N/A
České dráhy, a.s.	36.736.949.000 CZK	542.980.000 CZK	386.774.000 CZK	1,48 %	71,23 %
O2 Češka a.s.	37.372.000.000 CZK	4.505.000.000 CZK	990.000.000 CZK	12,05 %	21,98 %
Lidl Česká republika v.o.s.	34.123.532.000 CZK	2.600.000.000 CZK	0 CZK	7,62 %	0,00 %
METROSTAV a.s.	39.577.391.000 CZK	547.111.000 CZK	94.099.000 CZK	1,38 %	17,20 %
Skupaj / v povprečju	1.311.954.595.000 CZK	89.083.799.196 CZK	19.316.669.578 CZK	6,40 %	21,68 %

¹ Kot je bilo razloženo, v primeru podjetja AHOLD letni poročili za 2014 in 2015 nista bili na voljo. Zato nismo vključili podjetja AHOLD v našo statistiko. V primeru podjetja BOSCH Group ČR so bila letna poročila objavljena, a le za posamezno podjetje in ne za celotno družbo. Zato smo se odločili, da tudi družbe BOSCH ne vključimo v spodnjo razpredelnico. Dimitar Sabev je aktivist za davčno pravičnost v Bolgariji, ki je na tem področju že izvajal raziskavo v letu 2015. PGE je potrdilo naše podatke, ampak izpostavilo, da so zneski o davkih, ki smo jih uporabili, samo tekoče davčne datjave in ne vključujejo odloženih davkov. Pravijo, da drugi zneski niso obdavčljivi, ampak računovodski. Na podjetju torej trdijo, da so deleži davkov posledično lahko zavajajoči. PGE pravi, da je efektivna davčna stopnja znesla 19% - kot je opisano v opombi 8.2 v njihovih računovodskih izkazih za leto 2015.

Unipetrol

Kljub splošno boljšemu delovanju čeških podjetij v smislu plačevanja davka, na Češkem še vseeno obstajajo dokazi o prelivanju dobička s strani multinacionalk. Podjetje Unipetrol je del poljske skupine Orlen. Podjetje rafinira nafto na Češkem, ima v lasti bencinske črpalke in proizvaja plastiko. Na Češkem je podjetje izkazalo izgubo štiri leta od zadnjih petih let.

Skupina Orlen pa sama po sebi nima izgub. PKN Orlen je največje podjetje po prometu na Poljskem in je v letu 2015 imelo dobiček v višini približno 3,5 milijarde zlotov. Njegova stopnja dobička je bila v letu 2015 okoli 4 % in podjetje je v obdobju med leti 2011 in 2015 imelo dobiček v štirih od petih let. Edino leto, ko je imelo izgubo, je bilo leta 2014 zaradi padca cen nafte.

Med skupino Unipetrol in skupino Orlen je bilo precej transakcij med povezanimi osebami. Unipetrolove letne bilance za 2013 na primer kažejo, da je podjetje opravilo nakupe v vrednosti 57 milijard kron od podjetja PKN Orlen. To je bilo znatno več kot polovica prometa, ki je tisto leto znašal 99,4 milijarde kron. Tako velika vsota transakcij med povezanimi osebami je pomemben faktor tveganja v smislu prelivanja dobička.

Orlen ima v lasti 60 % delnic Unipetrola. Dodatnih 20 % jih ima v lasti Paulinino Ltd., ciprsko podjetje, ki je bilo ustanovljeno, da vodi investicije za vrsto anonimnih investorjev.

Unipetrol je sprejel podatke, ki smo jim jih predstavili, in ni podal nobenih nadaljnjih pripomb.

Lidl

Podatki, povezani s podjetjem Lidl, predstavljajo anomalijo. Lidl je bil na Češkem ustanovljen kot posebna oblika podjetja: splošno komercialno partnerstvo ali v. o. s. V partnerstvu podjetje ne plačuje nobenih davkov, ampak namesto tega partnerji odgovarjajo za davke na dobiček.

Tovrstna podjetja so običajno rezervirana za poklicne posle, kot so denimo arhitekti, odvetniki ali računovodje. Zelo redko je, da se takšna struktura uporabi za veliko komercialno podjetje. Nobeno drugo podjetje, ki smo ga vzeli pod drobnogled, v nobeni od držav ni zasnovano tako kot to.

Na Češkem ima Lidl dva partnerja. Nemško podjetje Beteiligungs GmbH in češko podjetje Lidl Holding s.r.o.

Raziskovalna ekipa je uspela razkriti partnersko pogodbo med Beteiligungs in Lidl Holdings, ki razkriva, da obstaja pogodba o deljenju dobička, ki 99,99 % dobička Lidla na Češkem preusmerja v Nemčijo, medtem ko na Češkem ostane le 0,01 % preostalega dobička.

Ko pa smo s tem podatkom soočili podjetje, je bilo rečeno, da je nemški partner davčni rezident na Češkem in plačuje davke v tej državi. Leta 2014 sta oba partnerja plačala za 504.694.930 CZK davkov češki državi, kar je ekvivalentno davčni stopnji približno 19,5 % na dobiček partnerstva.

Kdo plača davek na Madžarskem

Stopnja davka na dohodek od pravnih oseb: 10 % na dobiček pod 500 milijonov HUF in 19 % na dobiček nad 500 milijonov HUF.

BDP	Ft 33.999.000.000.000,00
Skupni prihodki države	Ft 13.280.871.000.000,00
Davki na dobiček podjetij	Ft 625.196.000.000,00
Neposredno obdavčenje posameznikov (tj. dohodnina)	Ft 1.688.645.000.000,00
Davčni izplen kot % BDP	39,06%
% davka na dohodek od pravnih oseb od skupnih prihodkov države	4,71 %
% dohodnine od skupnih prihodkov države	12,71 %
Prispevki za socialno varstvo	Ft 4.428.900.000.000,00
Socialno varstvo %	33,35 %
Splošni davki na blago in storitve (Prodaja in DDV)	Ft 4.082.900.000.000,00
% skupne dodane vrednosti	30,74 %
Davki na specifično blago in storitve	Ft 1.581.200.000.000,00
% Davki na specifično blago in storitve	11,91 %

Kljub svojemu slovesu nizkih davčnih stopenj madžarska vlada pobere zelo veliko vsoto davkov. Kot odstotek BDP Madžarska dobi več davčnih prihodkov kot njene sosede. Vendar pa poslovni sektor plačuje primerjalno malo v smislu davkov na dobiček. Posamezniki nosijo veliko večje breme v smislu dobičkov in davka na dodano vrednost. Na Madžarskem se prispevki za socialno varstvo plačujejo bolj s strani delodajalcev kot s strani zaposlenih. (27 % proti 18,5 %).

Prvih enajst

Naša madžarska raziskava je razkrila nekatere pomembne izsledke.

Madžarska je srednje- in Vzhodnoevropska davčna oaza. Pred kratkim je madžarska vlada naznanila, da bo država znižala davke na dohodek od pravnih oseb iz 19 % (10 % za manjša podjetja) na 9 %. Zdi se, da je to znižanje nepotrebno, ker naša študija kaže, da je večina od prvih enajst podjetij v državi plačala davke po nizki davčni stopnji okrog 1 % ali manj. V povprečju je prvih enajst madžarskih podjetij plačalo samo 0,35 % svojega dobička za davek v letu 2015. Izjema je podjetje Samsung, ki je leta 2015 plačal po približno 16 % davčni stopnji.

2015	Prihodek	Dobiček pred davkom	Davek	Odstotek dobička	Davek kot % dobička pred davkom
GE Infrastructure CEE Holding Kft.	Ft0	Ft2.865.595.000.000	Ft68.000.000	N/A	0,0024 %
MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt. (MOL Hungarian Oil and Gas Company)	Ft1.887.477.000.000	- Ft190.072.000.000	Ft70.000.000	-10,07 %	
Audi Hungaria Motor Kft	Ft2.610.668.998.880	Ft138.316.063.200	Ft0	5,30 %	0,00 %
Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft.	Ft1.064.867.889.600	Ft20.942.091.840	Ft342.240.160	1,97 %	1,63 %
Samsung Electronics Magyar Zrt.	Ft758.586.000.000	Ft28.407.000.000	Ft4.522.000.000	3,74 %	15,92 %
Magyar Suzuki Zrt. (Magyar Suzuki Corporation)	Ft618.577.953.600	Ft18.301.237.760	Ft215.926.926	2,96 %	1,18 %
Wizz Air Hungary Kft.	Ft492.606.646.400	Ft71.623.625.040	Ft726.751.520	14,54 %	1,01 %
Flextronics International Kft.	Ft508.350.320.000	Ft3.675.402.560	Ft5.009.920	0,72 %	0,14 %
MVM Magyar Villamos Művek Zrt. (MVM Hungarian Electricity Ltd.)	Ft12.364.000.000	Ft24.365.000.000	Ft66.000.000	197,06 %	0,27 %
Robert Bosch Elektronika Kft.	Ft459.030.788.800	Ft13.468.856.800	Ft497.234.560	2,93 %	3,69 %
Hankook Tire Magyarország	Ft220.148.000.000	Ft57.667.000.000	Ft4.258.000.000	26,19 %	7,38 %
Skupaj	Ft8.632.677.597.280	Ft3.052.289.277.200	Ft10.771.288.960	35,36 %	0,35 %

V splošnem velika podjetja na Madžarskem relativno malo prispevajo v vladni proračun v primerjavi z manjšimi podjetji.

Prihodki prvih enajst podjetij na Madžarskem nanesejo 25 % BDP-ja države. Pri davkih pa naši izsledki kažejo, da ta podjetja prispevajo manj kot 2 % vseh davkov iz naslova dohodkov od pravnih oseb, plačanih v državi.

Da bi dosegla tako nizke davčne stopnje, je madžarska vlada ponudila vrsto davčnih olajšav in davčno priznanih stroškov, ki so na voljo podjetjem. Najbolj znana je športna davčna olajšava, ki dovoljuje podjetjem, da si od svoje davčne osnove odbijajo plačila, ki so jih izvedla športnim ekipam. Vsota denarja, ki ga lahko zahtevajo nazaj, je večja kot vsota, ki jo plačujejo, tako da podjetja dobijo subvencijo s strani države, ker podarjajo športnim klubom.

General Electric

Leta 2015 je GE Infrastructure CEE Holdings prejelo ogromen 3 bilijone forintov (8,9 milijard €) vreden finančni prihodek od drugih delov GE, na katerega je plačalo le 0,002 % davka. Res pa je, da je sorazmerno običajno, da se podjetjem ne zaračunava davkov na dividende za podjetja, ki so v njihovi stoddstotni lasti.

Podjetje je poudarilo, da so leta 2015 druge podružnice GE na Madžarskem plačale 300 milijard HUF za lokalne industrijske aktivnosti.

Proizvajalci

Kljub nizkim madžarskim davčnim stopnjam se zdi, da obstajajo dokazi, da nekatera podjetja še vedno prelivajo dobiček iz Madžarske. Velika multinacionalna proizvodna podjetja, kot so Audi, Suzuki in Mercedes Benz imajo velike obrate na Madžarskem. Skoraj vsa plačujejo nižje davčne stopnje, kot je zakonska. Zanimivo je, da ta podjetja tudi pridelajo relativno malo dobička na Madžarskem.

Ogledali smo si kosmati dobiček iz poslovanja velikih proizvodnih podjetij, ki so pozicionirana na Madžarskem, in ga primerjali s kosmatim dobičkom, o katerem za dejavnosti teh podjetij poročajo na globalnem nivoju. Ugotovili smo, da so brez izjeme multinacionalke na Madžarskem manj dobičkonosne, kot multinacionalke na globalnem nivoju.

Podjetje	Dobiček iz poslovanja globalno	Dobiček iz poslovanja Madžarska
Audi	8,28 %	5,30 %
Mercedes Benz Cars	9,46 %	1,97 %
Bosch	6,50 %	2,93 %
Suzuki	5,95 %	2,95 %
Samsung	13,16 %	3,74 %

Razlog za to bi lahko bil v tem, ker so poslovni stroški na Madžarskem višji kot v drugih državah. Kjer smo videli takšna odstopanja v drugih državah, je to lahko znak, da podjetja prelivajo dobiček v druge države s pomočjo transfernih cen.

Kdo plača davek v Bolgariji

Stopnja davka na dohodek od pravnih oseb: 10 %

BDP	88.571.000.000
Skupni prihodki države	24.855.600.000
Davki na dobiček podjetij	1.860.400.000
Neposredno obdavčenje posameznikov (tj. dohodnina)	2.731.200.000
Davčni izplen kot % BDP	28,06 %
% davka na dohodek od pravnih oseb od skupnih prihodkov države	7,48 %
% dohodnine od skupnih prihodkov države	10,99 %
Prispevki za socialno varstvo	6.947.100.000
Socialno varstvo %	27,95 %
Splošni davki na blago in storitve (Prodaja in DDV)	7.740.000.000
% skupne dodane vrednosti	31,14 %
Carina	4.525.000.000
% Carine	18,21 %

Če si ogledamo davčno strukturo Bolgarije, lahko vidimo, da podjetja kot celota plačajo več kot v drugih državah iz naše študije in da je bolj enakomerno ravnotežje med vsoto, ki jo na svoj prihodek plačajo podjetja in ki jo plačajo posamezniki. Prispevki za socialno varstvo so prav tako relativno nizki.

Vendar pa je relativno nizek nivo davka, ki ga ljudje plačajo na svoj dohodek, nadomeščen z drugimi posrednimi davki, ki jih plačujejo posamezniki. V primerjavi z drugimi državami v naši študiji, Bolgarija zbere več s trošarinami, davki na posamezne artikle, kot so alkohol in tobak, ter z DDV-jem kot druge države. Ti davki seveda dvigujejo stroške življenja in se jih v splošnem smatra za bolj regresivne, kot so neposredni davki.

Prvih deset

2015	Prihodek ('000)	Dobiček pred davkom ('000)	Davek ('000)	Odstotek dobička	Davek kot % dobička pred davkom
Lukoil Neftohim	Lev 5.018.494	-lev 143.036	-lev 20.989	-2,85 %	N/A
Aurubis Bulgaria	Lev 4.193.984	Lev 242.934	Lev 23.958	5,79 %	9,86 %
National Electricity Company	Lev 3.200.564	-lev 203.968	-lev 175.914	-6,37 %	N/A
Lukoil Bulgaria	Lev 2.997.370	-lev 6.458	-lev 291	-0,22 %	N/A
Kaufland Bulgaria	Lev 1.487.325	lev 92.021	Lev 9.717	6,19 %	10,56 %
CEZ Electro Bulgaria	Lev 1.401.593	Lev 9.771	Lev 1.090	0,70 %	11,16 %
Bulgargaz	Lev 1.399.550	Lev 23.863	Lev 3.498	1,71 %	14,66 %
OMV Bulgaria	Lev 1.024.522	Lev 37.332	Lev 3.814	3,64 %	10,22 %
Express Logistic and Distribution	Lev 990.594	-lev 426	Lev 83	-0,04 %	-19,48 %
Saxa	Lev 942.381	Lev 18.222	Lev 1.885	1,93 %	10,34 %
Skupaj	Lev 22.656.377	Lev 213.291	-lev 156.118	0,94 %	-73,19 %

Brez davka v Bolgariji, če si dovolj velik

Dimitar Sabev²

Deset držav z največjim prometom je leta 2015 v Bolgariji plačalo skupno 44 milijonov levov (22,5 milijonov evrov) kot davek od dohodkov pravnih oseb. To je razmeroma nizek prispevek v državni proračun.

Skupni znesek prodaje največjih desetih bolgarskih podjetij v grobem nanese za eno četrtno bruto domačega proizvoda – ampak davčni prejemki iz naslova njihove dejavnosti predstavljajo le 2,3 odstotka davka od dohodkov pravnih oseb, zbranega prejšnje leto.

To je šele polovica žalostne zgodbe, saj je deseterica največjih podjetij v Bolgariji neto prejemnik davkov. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb dovoljuje odbijanje preteklih izgub od davčne osnove in v Bolgariji je veliko podjetij, ki več let prijavljajo izgube. Te izgube vedno znova odbijajo in prihodnje davčne olajšave spreminjajo v sredstva podjetja. Na ta način so računovodje top desetih podjetij uspeli v letu 2015 prijaviti 156 milijonov levov davčnih olajšav. Tako so velika podjetja resnično »država znotraj države«.

Vendar pa je največji uporabnik takšnih davčnih olajšav kar država sama, saj je bolgarsko nacionalno električno podjetje zaslužno za največje davčne izgube v Bolgariji v 2015/2016.

Nekatera podjetja, ki poslujejo v Bolgariji, uporabljajo celo vrsto tehnik, da bi zmanjšala svoje dobičke in davke. Nekatera podjetja poročajo velikanske stroške za zunanje storitve, kot so svetovanje in honorarji za menedžment, ki nanesejo na tisoče evrov za en dan.

Lastniki »kreditirajo« podjetje in potem pobirajo obresti v višini 10 odstotkov ali več. Nekatere maloprodajne ve-rige uporabljajo povezana podjetja, ki imajo v lasti trgovine in plačujejo – same sebi – najemnine, ki so bistveno višje od tržne vrednosti. Druge plačujejo ogromne vsote za svoje lastne blagovne znamke, ki so pogosto v lasti offshore podjetij, in črpajo dobičke v Lihtenštajn ali na britanske Deviške otoke.

² Dimitar Sabev je aktivist za davčno pravičnost v Bolgariji, ki je na tem področju že izvajal raziskavo v letu 2015.

Opazili smo, da se podjetja mnogokrat poskušajo izogniti davku s pomočjo strukture podružnic podjetja, ki so »nad« ali »pod« proizvodnim podjetjem, ki se nahaja v Bolgariji. Ta podjetja pogosto dobavljajo drage rezervne dele in materiale in za to pobirajo visoke honorarje za distribucijo.

Objava informacij o podjetjih

Vredno je omeniti, da je transparentnost glede davkov v Bolgariji relativno visoka. Trgovski register zagotavlja izčrpne in dostopne podatke o finančnih rezultatih podjetij.

Toda bolgarski primer dokazuje, da transparentnost avtomatsko še ne pomeni boljše javne analize in razprave. Z zagotavljanjem in umikanjem oglaševalskega dohodka lahko največja podjetja nadzirajo zgodbo o davkih v nacionalnih medijih.

Nacionalna agencija za prihodke (NRA) se preveč obremenjuje s tem, kako ne bi prestrašila tujih investitorjev. In politiki – tako levi kot desni – sprejemajo status quo v državi z najnižjimi neposrednimi davki v Evropski uniji. Ni videti, da bi se politiki zavedali, da sta davčna utaja in izogibanje davkom nekaj, proti čemur se je vredno boriti. Čeprav je breme posrednih davkov v Bolgariji dosti višje, kot je povprečje EU, je to razlog, zakaj je javnost otopela do davčnih krivic.

Številna multinacionalna podjetja se okoriščajo na račun razpuščenega bolgarskega davčnega režima. Toda primer podjetja Lukoil Bolgaria je resnično edinstven. Ruski naftni velikan je največje podjetje v Bolgariji, vendar je v zadnjem desetletju prijavil 1,7 milijarde levov izgube in, kar ni presenetljivo, ni plačal niti centa davka iz naslova dohodkov pravnih oseb v Bolgariji. Hkrati je podjetje v Rusiji prijavljalo velike dobičke in – kot rezultat tega – znatne davke. Davek od dohodkov pravnih oseb, ki je bil plačan v Rusiji le v enem letu, je v grobem nanese 1,5 milijarde USD.

Podjetje Lukoil ni odgovorilo, ko smo ga poprosili za komentar.

Splošna slika davkov v Bolgariji je žalostna: če si dovolj velik, se ti ni treba ukvarjati s plačevanjem davkov. Luknje v javnih financah, ki so jih odprla »pametna« velika podjetja, se izravnavajo s težavnimi, nevidnimi davki, ki je zaračunan širši – in indiferentni javnosti.

Kdo plača davek na Poljskem

Stopnja davka na dohodek od pravnih oseb – 19 %

BDP	1.798.302.000.000 zł
Skupni prihodki države	484.293.000.000 zł
Davki na dobiček podjetij	25.813.386.000 zł
Neposredno obdavčenje posameznikov (tj. dohodnina)	45.040.043.000 zł
Davčni izplen kot % BDP	26,93 %
% davka na dohodek od pravnih oseb od skupnih prihodkov države	5,33 %
% dohodnine od skupnih prihodkov države	9,30 %
Prispevki za socialno varstvo	221.673.000.000 zł
Socialno varstvo %	45,77 %
Splošni davki na blago in storitve (Prodaja in DDV)	123.120.798.000 zł
% skupne dodane vrednosti	25,42 %
Carina	62.808.633.000 zł
% Carine	12,97 %

Poljska davčna struktura se je od vseh držav v naši študiji najbolj zanašala na socialno varstvo. Prav tako se bolj zanaša na posredne davke, trošarine in DDV kot na neposredne davke. Tako podjetja kot posamezniki plačajo relativno manj neposrednih davkov na dohodek, ki veljajo za bolj progresivno obliko obdavčevanja, saj morajo ljudje, ki so bogatejši plačati več, medtem ko morajo revnejši ljudje še vedno plačati osnovne dobrine, v katerih je obračunan DDV.

Kot celota so podjetja na Poljskem plačala relativno majhno vsoto davka. Prejemki iz naslova davka na dohodke od pravnih oseb znašajo 5,3 % od vseh davkov plačanih v državi, kar je takoj za Madžarsko najmanj. To v kombinaciji z vsesplošno nižjo davčno osnovo na Poljskem pomeni, da podjetja v državi prispevajo manj v neposrednih davkih glede na BDP kot v katerikoli drugi državi v naši študiji.

Prvih deset

Če si pogledamo prvih deset podjetij v smislu prihodkov, je izredna posebnost, da so ta podjetja pridelala nizke dobičke. V letu 2015 je bila povprečna stopnja dobička prvih desetih podjetij na Poljskem 0,75 % glede na prihodke. Nizki dobički pojasnijo, zakaj poljska podjetja ne ustvarjajo velikih prispevkov k skupnim davčnim prihodkom, kljub temu da plačujejo davke po davčni stopnji, ki je v skladu z zakonsko določeno davčno stopnjo. Pravzaprav je skupna vsota davka, ki so ga plačala poljska podjetja, večja, kot je vsota dobičkov, ki so jih ta podjetja ustvarila v letu 2015, saj so številna podjetja, ki so ustvarila izgubo, morala plačati nekaj davčnih prispevkov za podjetja. Če upoštevamo le podjetja, ki so ustvarila dobiček, je vsota davka, ki so ga plačala Poljska podjetja na svoj dobiček, 19 %, kar je v skladu z zakonsko davčno stopnjo.

2015	Prihodek	Dobiček pred davkom	Davek	Odstotek dobička	Davčna stopnja
PKN ORLEN S.A.	zł88.336.000.000	zł3.698.000.000	zł465.000.000	4,19 %	12,57 %
Jeronimo Martins	zł39.253.872.516	zł1.482.586.089	zł367.093.262	6,98 %	24,76 %
PGNiG Group.	zł36.464.000.000	zł3.014.000.000	zł878.000.000	8,27 %	29,13 %
PGE S.A.	zł28.542.000.000	-zł3.756.000.000	zł461.000.000	-13,16 %	-12,27 %
Grupa Lotos S.A.	zł22.709.442.000	-zł195.274.000	zł68.026.000	-0,86 %	-34,84 %
Eurocash SA	zł20.318.212.635	zł265.637.627	zł35.426.257	1,31 %	13,34 %
KGHM S.A.	zł20.008.000.000	-zł5.122.000.000	-zł113.000.000	-25,60 %	N/A
PZU S.A.	zł18.359.044.000	zł2.944.000.000	zł602.000.000	16,04 %	20,45 %
Tauron S.A.	zł18.375.224.000	-zł2.187.771.000	-zł383.556.000	-11,91 %	N/A
PKO BP	zł14.338.809.000	zł3.190.750.000	zł589.497.000	22,25 %	18,48 %
Skupaj	zł306.704.604.151	zł3.333.928.716	zł2.969.486.519	0,75 %	89,07 %

Tveganje za prelivanje dobička bi moralo biti pri poljskih podjetjih, ki smo jih vzeli pod drobnogled, nižje kot pri drugih. To pa zato, ker je na Poljskem veliko število velikih podjetij, ki so v lasti države, ali podjetij, v katerih ima država pomemben delež. Podjetja, ki so v lasti države, imajo manj motivacije, da bi prelivala dobičke.

Majhni dobički v naši študiji bi lahko bili funkcija prevladovanja naftne industrije in industrije zemeljskega plina med top poljskimi podjetji. Podjetja iz energetike in rudarstva se morajo v zadnjem času ukvarjati s skokovitim padcem cen surovin in posledičnim strmim padcem dobičkov.

Objava informacij o podjetjih

Objava informacij o podjetjih na Poljskem je relativno nejasna v primerjavi z drugimi srednje- in Vzhodnoevropskimi državami. Dokumenti in letna poročila podjetij niso dostopna na internetu. Zato mora, kdor želi pridobiti dostop do poročil, osebno obiskati register podjetij. V drugih državah so bile bilance podjetij dostopne na internetu.

Latvija

Stopnja davka na dohodek od pravnih oseb - 15 %

BDP	24.348.500.000 €
Skupni prihodki države	7.100.000.000 €
Davki na dobiček podjetij	400.000.000 €
Neposredno obdavčenje posameznikov (tj. dohodnina)	1.400.000.000 €
Davčni izplen kot % BDP	29,16 %
% davka na dohodek od pravnih oseb od skupnih prihodkov države	5,63 %
% dohodnine od skupnih prihodkov države	19,72 %
Prispevki za socialno varstvo	2.000.000.000 €
Socialno varstvo %	28,17 %
Splošni davki na blago in storitve (Prodaja in DDV)	1.900.000.000 €
% skupne dodane vrednosti	26,76 %
Carina	800.000.000 €
% Carine	11,27 %

V naši študiji je imela Latvija največjo vrzel med neposrednimi davki, ki so jih plačali posamezniki, in davki, ki so jih plačala podjetja. V skupnem je 5,6 % državnih davčnih prejemkov iz naslova davka od dohodkov pravnih oseb, medtem ko je 19,7 % davčnih prejemkov iz dohodnine posameznikov.

Latvija ima relativno visok delež državnih prihodkov iz naslova DDV (27 %), medtem ko prispevki za socialno varstvo nanesejo 28 %.

Prvih deset

Med prvimi desetimi podjetji po prihodkih v Latviji prevladujejo energetska podjetja in podjetja iz javnega gospodarskega sektorja, saj je takih podjetij med prvimi desetimi pet.

Kot celota latvijska podjetja plačujejo davek od dohodkov pravnih oseb po davčni stopnji, ki je blizu navedene zakonske davčne stopnje. Edino podjetje, ki bistveno izstopa iz tega trenda, je Latvenergo.

Glede na letne računovodske izkaze Latvenerga je podjetje plačalo davek v višini samo 8 % deleža svojih dobičkov v letu 2015 in 0,0001 % v letu 2014.

V letnem poročilu je navedeno, da podjetje izkorišča prednost davčnih olajšav na uvedbo nove tehnologije, da bi doseglo ta cilj. To je še posebej zanimivo, ker ima Latvenergo v letu 2015 daleč najvišjo stopnjo dobička.

Podjetje Elko Grupi prav tako vztrajno uspeva dosegati davčno stopnjo, ki je nižja od zakonske. V 2015 je podjetje plačalo davke samo v višini 5 % svojih dobičkov. V letih 2014 in 2013 je podjetje plačalo davke v višini okrog 12 % dobičkov, v letih 2012 in 2011 je podjetje plačalo davke v višini 6 % in 4,5 %. Podjetje NESTE Latvija je prav tako plačalo samo 7,17 % v letu 2015 in 1,28 % v letu 2014.

Prav tako velja omeniti primer latvijske podružnice poljske skupine PKN Orlen. Podjetje Orlen Latvija je imelo dobiček iz poslovanja, ki vsako leto zadnjih pet let znaša natančno 0,6 %. To nakazuje, da dohodki in stroški podjetja niso podvrženi normalnim tržnim silnicam, ki krojijo poslovanje večine podjetij. To bi lahko bil pokazatelj, da je podjetje udeleženo v prelivanju dobičkov in se je odločilo omejiti dobičke svoje latvijske podružnice.

S tem smo soočili PKN, ki nam je odgovorilo, da »je odnos med ORLEN Latvija in drugimi podjetji iz kapitalске skupine ORLEN v celoti skladen z lokalnimi in mednarodnimi zakonodajami, zahtevami in najboljšimi praksami.

»Transakcije med povezanimi stranmi so v skladu z zahtevami Smernic OECD glede transference cen za mednarodna podjetja in davčne uprave in v skladu s specifičnimi latvijskimi pravnimi zahtevami.

»Nadalje, pred implementacijo trenutne metodologije transference cen smo navezali stik z latvijskimi davčnimi oblastmi, ki so kasneje to metodologijo transference cen tudi pregledale. Podale niso nikakršnih ugovorov.«

2015	Prihodek	Dobiček pred davkom	Davek	Odstotek dobička	Davek kot % dobička pred davkom
URALCHEM Trading	1.133.125.557 €	29.629.382 €	4.517.272 €	2,61 %	15,25 %
RIMI LATVIA	785.281.263 €	32.576.721 €	4.623.326 €	4,15 %	14,19 %
MAXIMA Latvija	688.799.668 €	23.689.504 €	4.219.672 €	3,44 %	17,81 %
Latvenergo	521.145.687 €	104.043.884 €	8.465.000 €	19,96 %	8,14 %
ORLEN Latvija	459.731.414 €	2.758.410 €	420.759 €	0,60 %	15,25 %
Latvijas Gāze	444.690.000 €	37.586.000 €	4.274.000 €	8,45 %	11,37 %
NESTE LATVIJA	407.320.000 €	11.676.961 €	836.909 €	2,87 %	7,17 %
ELKO GRUPA	368.006.295 €	9.155.805 €	459.120 €	2,49 %	5,01 %
Circle K Latvia	358.176.954 €	25.809.423 €	3.970.233 €	7,21 %	15,38 %
LDZ CARGO	332.706.150 €	4.148.505 €	1.573.000 €	1,25 %	37,92 %
Skupaj	5.498.982.988 €	281.074.595 €	33.359.291 €	5,11 %	11,87 %

Slovenija

Stopnja davka na dohodek od pravnih oseb - 17 %

BDP	38.570.000.000 €
Skupni prihodki države	14.100.000.000 €
Davki na dobiček podjetij	600.000.000 €
Neposredno obdavčenje posameznikov (tj. dohodnina)	2.000.000.000 €
Davčni izplen kot % BDP	36,56 %
% davka na dohodek od pravnih oseb od skupnih prihodkov države	4,26 %
% dohodnine od skupnih prihodkov države	14,18 %
Prispevki za socialno varstvo	5.600.000.000 €
Socialno varstvo %	39,72 %
Davek na dodano vrednost	3.200.000.000 €
% skupne dodane vrednosti	22,70 %
Carina	2000000000 €
% Carine	14,18 %
Davek na dohodek od pravnih oseb kot % BDP	1,56 %

Slovenija je še ena država, v kateri je videti, da podjetja relativno malo prispevajo k državnim prihodkom. Davek na dohodek od pravnih oseb je leta 2015 nanesele le 4,26 % državnih prihodkov, medtem ko je dohodnina nanesele 14 % vseh prihodkov. V skupnem je davek na dobiček podjetij nanesele 1,56 % BDP-ja, kar je drugi najnižji rezultat v skupini.

Vsota davka na dodano vrednost in trošarin, ki jih pobere država kot delež skupnega davčnega računa, je bila nižja kot v drugih državah in dosti bližje povprečju OECD.

Prvih deset

Skupno osem največjih podjetij v Sloveniji – ni nam uspelo odkriti davčnih obveznosti za dve podjetji – je moralo za davke nameniti približno 19 % svojih dobičkov. Toda za tem povprečjem so bila ogromna razhajanja med davčnimi obveznostmi.

Na primer, leta 2015 je na konsolidirani osnovi Gorenje pridelalo izgubo, ampak je še vedno plačalo 5 milijonov evrov v davkih. Skupina HSE je plačala 20 milijonov evrov na izgubo v višini skoraj pol milijarde evrov. Pravzaprav je zaradi ogromne izgube, ki jo je imela skupina HSE in samostojno podjetje (glej spodaj), skupina prvih desetih podjetij v Sloveniji kot celota pridelala izgubo.

Skupina Gen-I je pridelala dobičke v višini 8,5 milijona evrov, vendar je s strani davčnih organov v tem letu dobila povrnjenih 62.000 evrov. Krka je bila drugo podjetje, ki je prejelo denar kljub svojim visokim dobičkom.

2015	Prihodek	Dobiček pred davkom	Plačana dohodnina	Odstotek dobička	Davek kot % dobička pred davkom
Skupina Petrol	3.816.881.799 €	75.133.650 €	6.349.277 €	1,97 %	8,45 %
Skupina GEN-I	1.731.202.568 €	8.501.259 €	-62.402 €	0,49 %	-0,73 %
Skupina Mercator	2.612.418.000 €	26.797.000 €	2.014.000 €	1,03 %	7,52 %
Skupina HSE	1.224.011.025 €	-469.173.610 €	19.376.592 €	-38,33 %	-4,13 %
Skupina Krka	1.164.607.000 €	180.712.000 €	-1.449.000 €	15,52 %	-0,80 %
Revoz	1.027.310.000 €	12.915.000 €	N/A	1,26 %	N/A
Skupina Lek	1.059.336.443 €	96.940.559 €	N/A	9,15 %	N/A
Skupina Gorenje	1.225.029.000 €	-3.988.000 €	5.137.000 €	-0,33 %	-128,81 %
Skupina Telekom	729.543.000 €	64.000.000 €	661.000 €	8,77 %	1,03 %
OMV Slovenija	598.857.000 €	21.398.000 €	3.398.000 €	3,57 %	15,88 %
Skupaj	12.997.278.835 €	-183.789.142 €	35.424.467 €	-1,41 %	-19,27 %

Ko pogledamo posamične izkaze (tj. brez vključevanja vseh podružnic, ki bi lahko bile v drugih državah) vidimo, da pri plačilu davkov obstajajo podobna velika odstopanja.

2015	Prihodek	Dobiček pred davkom	Plačana dohodnina	Odstotek dobička	Davek kot % dobička pred davkom
Petrol	3.063.509.316 €	37.781.197 €	4.938.680 €	1,23 %	13,07 %
GEN-I	1.777.143.535 €	8.762.770 €	282.622 €	0,49 %	3,23 %
Mercator	1.403.504.000 €	392.000 €	327.000 €	0,03 %	83,42 %
HSE	1.303.650.513 €	-315.007.781 €	16.005.618 €	-24,16 %	-5,08 %
Krka	1.086.526.000 €	159.373.000 €	- 11.488.000 €	14,67 %	-7,21 %
Revoz	1.027.310.000 €	12.915.000 €	N/A	1,26 %	N/A
Lek	849.413.493 €	126.008.177 €	N/A	14,83 %	N/A
Gorenje	683.408.000 €	-3.057.000 €	1.050.000 €	-0,45 %	-34,35 %
Telekom Slovenije	634.105.000 €	41.179.000 €	199.000 €	6,49 %	0,48 %
OMV Slovenija	598.857.000 €	18.000.000 €	3.398.000 €	3,01 %	18,88 %
Skupaj - podjetja (-7,8)	10.550.703.364 €	-52.576.814 €	14.712.920 €	-0,50 %	-27,98 %

Gorenje

Poglobili smo se v izkaze podjetja Gorenje, ki ima po naši oceni še posebej zanimive davčne obveznosti.

Čeprav je podjetje v letu 2015 prikazalo nekaj davčnih obveznosti, se pri podrobnem pregledu izkazov razkrije, da je bilo to plačilo sestavljeno iz »drugih davkov« in ne iz davka na dohodke pravnih oseb. Podjetju je prav tako uspelo odložiti plačila in odpisati dobičke na račun izgub, ki jih je imelo v prejšnjih letih. Če vse to upoštevamo, se zdi, da podjetje v petih letih ni izvedlo nobenega gotovinskega plačila za davek na dohodke pravnih oseb slovenski državi.

Vprašali smo Gorenje, če drži, da podjetje v Sloveniji ni plačalo davka na dohodke pravnih oseb. Podjetje ni nasprotovalo našim ugotovitvam. Podjetje je prav tako pojasnilo, da so bili »drugi davki« iz izkazov Gorenja »odtegljaj davka, plačanega v tujini«.

Krka

Krka je farmacevtsko podjetje, ki je prav tako imelo omembe vredno davčno preteklost. Krka je prejela 11 milijonov davčne olajšave v letu 2015, kljub temu da je v tem letu imela konkretne dobičke. V prejšnjem letu je podjetje plačalo več, ampak leto pred tem je bilo dolžno plačati davke le po 5 % davčni stopnji.

Skupaj je v obdobju petih let podjetje plačalo 10,39 % davkov na svoje dobičke, kar je precej pod slovensko zakonsko davčno stopnjo.

Krka nam je pojasnila, da je vračilo davka v letu 2015 na račun preplačila davka v prejšnjem letu.

Krka plačuje davke vnaprej na podlagi svojega dobička iz prejšnjega leta. V tem primeru so bili dobički nižji v naslednjem letu, tako da je bilo preveliko plačilo davka povrnjeno. Krka je prav tako potrdila, da je davčna stopnja podjetja nižja zaradi davčnih olajšav za raziskave in razvoj.

Sklepi

Naša študija kaže, da nizke davčne stopnje niso »brezplačno kosilo« za države: gre za kompromise. Če dohodka ne dobijo s strani podjetij, potem morajo stroške, ki jih nosi država, pokriti z drugimi sredstvi. Nizki davki za podjetja vodijo k višji obremenitvi državljanov in k večji davčni neenakosti.

Za celotno regijo v splošnem velja, da podjetja plačujejo relativno nizke vsote davka, tako v primerjavi z državljani teh držav kakor tudi v primerjavi z državami OECD.

To pomeni, da davčno breme nesorazmerno bolj čutijo državljani, ali s plačevanjem relativno več davka, ali pa s plačevanjem več posrednih davkov na blago in storitve.

Eden od načinov, da bi preprečili državam tekmo proti dnu pri davkih za podjetja, je sodelovanje na evropskem nivoju in zagotovitev enotne zbirke pravil in predpisov o tem, kako naj bodo podjetja obdavčena. Menimo, da bi morale države Srednje in Vzhodne Evrope pozitivno sodelovati v smeri trenutnih naporov, da bi oblikovali skupno konsolidirano osnovo za davek od dobička pravnih oseb.

Ko smo preučili top deset podjetij v vsaki državi, smo opazili jasna odstopanja pri vsotah davkov, ki so jih podjetja dolžna plačati na svoje dobičke. To si lahko delno razložimo s tem, da imajo številne države davčne olajšave, ki podjetjem omogočajo, da občutno znižajo svoje davčne obveznosti. Po našem mnenju bi morale biti države bolj transparentne glede spodbud, ki jih omogočajo.

Prav tako sumimo, da nizke davčne stopnje, ki jih opazimo v Srednji in Vzhodni Evropi, ne odvrčajo podjetij od izogibanja plačilu davkom in prelivanju dobička. Obstajajo nekateri dokazi, ki kažejo na to, da multinacionalke v regiji te prakse uporabljajo. Da bi ustvarili več transparentnosti glede tega, kaj podjetja plačujejo kje, bi morale države v regiji podpreti prizadevanja, s katerimi bi prisilili podjetja, da poročajo o svojih dobičkih po posameznih državah.

